

*Вітрук Ганна Олександрівна,
народилась 23.09.1923 року.
Уродженка села Паволоч.*

Сім'я наша була великою – 6 дітей, батько і мати. Активісти, що ходили по селу, штрикаючи шпичками, забирали все зерно до останньої крихти. Дивились навіть за образами. В сім'ї всі були пухлі та кволі. Сестра Марія в нашій сім'ї померла з голоду. Їли все, що можна було істи, навіть жаб та черепах.

Свідчення записане 20.08.2007 року

*Власюк Ольга Петрівна,
народилась 20.02.1928 року.
Уродженка села Паволоч.*

Ми жили з матір'ю – четверо дітей. Батька вислали на Урал. Мати тяжко працювала на полі. Сім'я дуже голодала. Мене, опухлу і майже мертву, мати з собою забрала на поле, щоб увечері не повернутись, а відразу похоронити на цвинтарі. Але це побачила хазяйка, в якої працювала мати, і дала кусок хліба, завдяки якому я вижила.

Свідчення записане 20.08.2007 року

*Ворона Ганна Іванівна,
народилась 13.08.1926 року.
Уродженка села Паволоч.*

Як забути ті страшні дні, коли голодні, опухлі люди ходили по селу і просили істи? Багато помирало прямо на дорозі, їх звозили грабаркою на цвинтар. Для всіх не було кому копати ями, тому їх зверху просто присипали землею, а вночі собаки вигрібали і по цвинтарю тягали їх голови.

А людоїдство? По сусіству жив парубок на прізвисько Лобець. Ми, діти, дуже боялися його, бо він ловив та їв дітей. Коли він помер, то на горищі його хати знайшли людські черепи.

Свідчення записане 16.08.2007 року

*Заїка Ольга Андріївна,
1929 р.н. Уродженка села Паволоч.*

У нас сім'я була дуже велика, одинадцятеро дітей, батько та мати. Дуже всі голодували. Мати ніде не працювала, бо малі діти. Батько за дуже малу плату працював у колгоспі. В сім'ї померли від голоду троє дітей: Роман, Трохим, Василь. Батько построїв дерев'яну клуню, бо хата була стара і валилась, то її за одну ніч розібрали і розікрали. По сусіству жила баба з дочкою, які теж дуже голодували, то вони поїли дітей дочки, приблизно 2-х та 4-х років. Їх забрали і вивезли невідомо куди.

Свідчення записане 16.08.2007 року

*Сабодац Віра Антонівна,
1927 р.н. Уродженка села Паволоч.*

Наша сім'я була невеликою: батько, мати та троє дітей. Все одно в 1933 році ми особливо почали голодувати. Були всі опухлі. Трісгалось тіло, гноїлись рані. Батько їздив волами на фермі, застудився і помер прямо на полі, потім померло ще двоє дітей 1924 та 1925 року народження. Залишилися лише мама та я.

Свідчення записане 16.08.2007 року

*Курсон Тамара Семенівна,
народилася 10.10.1923 року в селі Паволоч.*

В ті роки був гарний врожай картоплі та зерна. Але по селу ходили люди в цивільному і вишкували в коморах і в хатах всі запаси їжі, забирали навіть те, що було в печі в горщиках. У нашій сім'ї померли батько та молодша сестра Надійка, якій було 9 років. Мати сама возила їх на кладовище. В одну яму клали по декілька трупів. Страшно подумати: по вулицях села лежали мертві від голоду люди. Мене мати брала на поле через ліс у Лісівці сапати висадки буряків, щоб дали поїсти. Вона казала: «Донечко, я тобі не дам пропасті».

Свідчення записане 16.08.2007 року

*Славіцький Олександр Тодосьович,
1924 р.н. Уродженець села Паволоч.*

У нашій сім'ї були батько, мати та троє дітей. У 1932 році від голоду помер батько. По селу таких, як батько, багато помирало. На кладовище їх звозили грабаркою. Ями на ньому копав чоловік за два черпаки баланди.

Свідчення записане 16.08.2007 року.

*Бублій Іван Олександрович,
1921 р.н. Уродженець села Паволоч.*

Наша сім'я переїхала з Сибіру в село Паволоч якраз в 1933 році, туди був засланий засуджений батько. В сім'ї було четверо дітей, батько та дід. На той час у нас було трохи грошей, і мати давала їх, щоб я купив хліба у євреїв. Добре пам'ятаю, як від голоду померли однокласник Бургомистренко Іван Володимирович, його сестра Вера, якій було 9 років, мій ровесник Вовенко Андрій Якович. Було і людоїдство. На вулиці Заріччя жінка на прізвисько Гичко поварила і пойла своїх двох дітей.

*Гладченко Іван Олександрович,
народився 10.09.1921 року Уродженець села Паволоч.*

Серед п'яти дітей я в сім'ї був найстарший. Ходив по березі річки, збирал різні бур'яни, очерет, ловив черепах. Від голоду померла найменша трирічна сестра Наташа, потім – тридцятисемирічний батько Олександр. Мертвих від голоду замотували в рядна та везли на цвинтар. Якщо було кому викопати яму, то сторожували, щоб нікого іншого в ній не поховали.

*Піляй Григорій Іванович,
народився 25.04.1921 року Уродженець села Паволоч.*

Сім'я наша була великою: дід, баба, батько, мати та п'ятеро дітей. У нас забрали все зерно та картоплю. Обшуки були часто, нічого не можна було сховати. Тому що і за це засуджували. А що знахо-

дили у людей, забирали і вивозили з села. Щоб вижити, їздив у радгосп ім. Цюрупи сапати буряки, там тричі в день підвозили на підводі суп. Так і вижив. Пам'ятаю, що по сусіству померла сім'я Бондаренка Івана Микитовича: жінка та четверо діток.

Свідчення записане 20.08.2007 року.

*Піляй Юрій Васильович,
народився 27.04.1927 Уродженець села Паволоч.*

На початку вулиці Гаття двома озвірілими хлопцями було зарізано Згорток Віру та Горішню Зіну. Перед тим від голоду померла мати Зіни Горішньої.

В хаті Пасічників померла жінка, ім'я не пам'ятаю. Після 1933 року зовсім залишилась порожньою хата по вуличному Ганнушки (померло троє осіб). Із слідуючої за нею хати померли Піляй Ілько та його мати. Після того, як владна «бригада» по викачці зерна все змела і забрала, в сусідній від нас хаті спочатку помер чоловік, потім четверо дітей, залишилась живою лише Марія Орел. Опухла від голоду, вийшла на вулицю, впала на кота, придушила його і почала їсти ще живого, й відразу ж померла. З хати по вуличному Вакулки вимерли всі, скільки не пам'ятаю. В оселі Піляя померло п'ять душ. У Піляя Василя Івановича шукали зерно, в миснику знайшли стакан проса і те забрали. Лободу Ганну Микитівну везли ще живу на цвинтар, але той, що віз, на її прохання, висадив із грабарки, вона залишилась живою. Горішняка Андрія Пилиповича, також опухлого, везли на цвинтар, але він зліз з грабарки і припovz dodomu. За це його чоловік, що звозив померлих від голоду, ще й набив, бо не отримає черпак баланди. Ольгу Петрівну Власюк мати занесла на цвинтар, а сама пішла жати жито за кусок хліба. Дочка Оля до вечора не померла і мати її забрала додому.

Свідчення записане 20.08.2007 року

Записали завідуюча історико-краєзнавчим музеєм села Паволоч Кирпа Леся Анатоліївна, завідуюча сільською бібліотекою Іваненко Темяна Миколаївна. 2007 рік.

Свідчення з музеїної експозиції 1993 року

Власюк Ольга Петрівна,
народилася 20.12.1928 року.

У 1933 році мені пішов шостий рік. Від голоду я опухла, ходити не могла, тіло набиралося водою. Вулицями їздили підводи, збирали мертвих, вивозили на кладовище в яму. Підїхали до нашої хати по мене, мати мене не віддала, тому що я ще була жива. Мати сказала, що як помру, то занесе мене сама на кладовище. Це було перед жнівами, в цей час моя мати з молодшою сестрою згодилися вижити жито у Замкового Анатолія, поле якого знаходилося між цвінтarem та вулицею Гаття. Ідуть жати, а мене несля моя тітка, бо мати не могла. Пішла мати до хазяйки за пайком. Дає їй Замкова (ім'я не пам'ятаю) пайок на женців, і на мене, каже, щоб в останню дорогу йшла не голодна. Принесли хліб, посадили мене між снопами. Я два рази відкусила по крихті і похилилась. Подумали, що я померла, залишили і пішли жати далі. Ввечері підійшли, побачили, що я ще жива, і забрали додому мене сплячу. На другий день я проснулась і попросила їсти. Маленькими крихтами давали мені хліб, що тітка Замкова дала мені в останню дорогу. Поступово я стала худнути, тіло стухало, вернулась з того світу, з тим святим куском хліба на життя. Залишились у пам'яті назавжди – дорога на цвінтар, копи жита і люди, що вернули мене до життя.

Горішняк Андрій Пилипович.
народився 22.10.1920 року
Уродженець села Паволоч.

Не хочу згадувати ті страшні роки. Кругом одне горе і смерть. Приїхали, мене ще живого кинули на грабарку, щоб не вертатись на вулицю завтра, – і на кладовище. По дорозі на вибійні я випав з грабарки, знайшов в собі сили і припovz dодому. А їздовий приїхав на кладовище, побачив, що мене немає, вернувся назад, та ще й насв�рився, що доведеться їхати завтра. А я якось вижив. Можливо, через той переляк смерті.